

УДК 005.334.2

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-345-352

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА МОДЕЛЕЙ МЕДІАЦІЇ ЯК ПРОЦЕДУРИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Діана Левченко¹, Ігор Окунєв², Вікторія Поліщук³

¹ PhD, старший викладач кафедри менеджменту та інноваційного розвитку Бізнес Школи КРОК ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, Київ, Україна, e-mail: LevchenkoD@krok.edu.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8343-2260>

² PhD, доцент кафедри менеджменту та інноваційного розвитку Бізнес Школи КРОК ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, Київ, Україна, e-mail: okunievIS@krok.edu.ua ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8133-1797>

³ Медіатор, старший викладач кафедри менеджменту та інноваційного розвитку Бізнес Школи КРОК ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, Київ, Україна, e-mail: viktoriiaapv@krok.edu.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0579-1246>

ANALYSIS OF SCIENTIFIC APPROACHES TO DEFINING THE CONCEPT AND MODELS OF MEDIATION AS A CONFLICT RESOLUTION PROCEDURE

Diana Levchenko¹, Ihor Okuniev², Viktoriia Polishchuk³

¹ PhD in Law, Senior Lecturer of the Management and Innovation Development Chair of KROK Business School, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: LevchenkoD@krok.edu.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8343-2260>

² PhD, Associate Professor of the Management and Innovation Development Chair of KROK Business School, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: okunievIS@krok.edu.ua ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8133-1797>

³ Mediator, Senior Lecturer of the Management and Innovation Development Chair of KROK Business School, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: viktoriiaapv@krok.edu.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0579-1246>

Анотація. У роботі проаналізовано наукові підходи до визначення поняття та моделей медіації як процедури вирішення конфліктів. Розкрито, що умовах трансформації відносин та нових проявів конфліктів, дослідження медіації як способу їх вирішення є актуальним та особливо своєчасним. Мета статті полягає у проведенні аналізу наукових підходів до визначення поняття та моделей медіації як процедури вирішення конфліктів. У статті використано методи діалектики, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, узагальнення. Як наслідок отримання наукових результатів, визначено медіацію у вузькому та широкому значеннях. Медіацію у вузькому значенні запропоновано розуміти як структурований процес альтернативного вирішення конфліктів та спорів, за якого нейтральний посередник (медіатор) сприяє організації діалогу між сторонами з метою досягнення взаємоприйнятної угоди чи ухвалення рішень. Медіація у широкому значенні запропоновано розуміти як комплексний, структурований процес альтернативного вирішення конфліктів та спорів, що охоплює соціальні, правові та психологічні аспекти комунікації, спрямованих на вирішення конфлікту, з формуванням культурі консенсусного прийняття рішень, розвитку переговорних практик та запобігання ескаляції подальших конфліктів шляхом діалогу, взаєморозуміння та добровільного пошуку оптимальних рішень за участю нейтральної третьої сторони (медіатора). Визначено, що науковці використовують поняття «модель медіації» як «стиль медіації» або «тип медіації». Розкрито, що модель визначає підхід до проведення медіації; стиль медіації визначає манеру поведінки медіатора (наприклад, директивний, нейтральний); тип медіації або вид медіації, визначає сферу застосування медіації (наприклад, сімейна медіація, бізнес-медіація). Розкрито, що основне призначення моделей медіації, як теоретичних конструкцій, полягає у формуванні орієнтирів розвитку медіативної практики. Визначено, що розмежування моделей медіації є необхідним для систематизації підходів до вирішення конфліктів та спорів. Проаналізовано основні моделі медіації, до яких віднесено: фасилітативну, оціночну, трансформаційну, наративну, гуманістичну, ресторативну. Визначено критерії розмежування моделей медіації: мета медіації, роль медіатора, ступінь втручання медіатора, вичерпна характеристика медіації, сфера використання медіації, орієнтація на майбутнє чи минуле. Перспективним напрямком подальших досліджень визначено формування новітніх орієнтирів розвитку медіативної практики.

Ключові слова: арбітраж, етика, конфлікт, медіатор, моделі медіації, перемовини, судовий процес.

Формул.: 0, рис.: 0, табл.: 1, бібл.: 17.

Abstract. The paper includes scientific approaches to defining the concept and models of mediation as a conflict resolution procedure. It is revealed that in the conditions of transformation of relations and new manifestations of conflicts, the study of mediation as a method of resolving them is relevant and especially timely. The purpose of the article is to analyze scientific approaches to defining the concept and models of mediation as a procedure for resolving conflicts. The article uses the methods of dialectics, induction and deduction, analysis and synthesis, and generalization. As a result

of obtaining scientific results, mediation is defined in a narrow and broad sense. Mediation in a narrow sense is proposed to be understood as a structured process of alternative resolution of conflicts and disputes, in which a neutral intermediary (mediator) contributes to the organization of a dialogue between the parties to reach a mutually acceptable agreement or make decisions. Mediation in a broad sense is proposed to be understood as a complex, structured process of alternative conflict and dispute resolution, covering social, legal and psychological aspects of communication aimed at resolving the conflict, with the formation of a culture of consensus decision-making, the development of negotiation practices and the prevention of escalation of further conflicts through dialogue, mutual understanding and voluntary search for optimal solutions with the participation of a neutral third party (mediator). It is determined that scientists use the concept of "mediation model" as a "mediation style" or "type of mediation". It is revealed that the model determines the approach to conducting mediation; the mediation style determines the behavior of the mediator (for example, directive, neutral); the type of mediation or type of mediation determines the scope of mediation (for example, family mediation, business mediation). It is revealed that the main purpose of mediation models, as theoretical constructs, is to form guidelines for the development of mediation practice. It is determined that the distinction between mediation models is necessary for the systematization of approaches to resolving conflicts and disputes. The main models of mediation are analysed, which include facilitative, evaluative, transformational, narrative, humanistic, restorative. The criteria for distinguishing mediation models are determined: the purpose of mediation, the role of the mediator, the degree of mediator intervention, an exhaustive description of mediation, the scope of mediation use, orientation to the future or the past. A promising direction for further research is the formation of new guidelines for the development of mediative practice.

Keywords: arbitration, ethics, conflict, mediator, mediation models, negotiations, litigation.

Formulas: 0, **fig.:** 0, **tabl.:** 1, **bibliography:** 17.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції суспільного розвитку свідчать про зростання стресогенності, підвищення рівня конфліктності на різних рівнях соціальної взаємодії. Нині наше суспільство є дуже конфліктним. Підвищена знервованість, втома і роздратованість нестабільністю, невпевненістю у завтрашньому дні продукує підвищену конфліктність. Поширеним явищем у сучасних закладах загальної середньої освіти став «булінг» (цькування). У виробничих колективах, закладах освіти, організаціях конфлікти є непоодиноким явищем. Спостерігаємо, що нині у всіх сферах суспільного життя – економічній, політичній, соціальній, культурній та ін. – постійно тримається висока напруга, яка має об'єктивні та суб'єктивні причини. Саме тому проблема управління, профілактики, розв'язання конфліктів різних типів є безсумнівною. Конфлікти фактично є одним із найдавніших явищ особистості та суспільства. Історія людської цивілізації є відображенням різноманітних конфліктів, шляхів їх розв'язання та результатів, наслідків, як складників кожної епохи. Проблема конфліктних відносин у суспільстві була актуальною завжди, на різних етапах суспільного розвитку (Кірдан, 2019).

Традиційні методи вирішення конфліктів, такі як арбітражі або судові розгляди, часто вимагають багато часу, грошей та емоційних зусиль. Все більшої популярності набувають альтернативні способи розв'язання спорів, серед яких медіація. За допомогою медіації сторони можуть досягти взаємоприйнятного рішення, зберігаючи при цьому свої партнерські відносини та уникаючи подальшого загострення конфлікту. Медіація є особливо актуальною в умовах зростаючої взаємозалежності між людьми, бізнесом, та навіть, країнами. Успішне застосування медіації може сприяти зменшенню навантаження на судову систему, підвищенню рівня правової культури громадян та розвитку практики досягнення консенсусу у вирішенні розбіжностей. Відповідно, в трансформації відносин та нових проявів, умов або причин виникнення конфліктів, дослідження медіації як способу їх вирішення є актуальним та особливо своєчасним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Медіацію та її моделі комплексно аналізували у своїх наукових працях такі вчені як: Р. Баруч-Буш, А. Біцай, Н. Бондарчук, С. Василів, Д. Зена, Д. Зумета, О. Кірдан, З. Крассіловська, С. Мамчур,

Т. Подковенко, М. Поліщук, О. Стеценко, Д. Фолгер, А. Француз, К. Шонк та інші.

Однак, враховуючи те, що інститут медіації активно розвивається, а моделі медіації постійно розширюються, наукові виклики у сфері є потрібними та важливими для реалізації комплексної мети – розвантаження арбітражу та судової системи, зниження рівня конфліктності, підвищення правосвідомості суспільства та покращення професійної етики медіаторів.

Формулювання мети та методів дослідження. Мета статті полягає у проведенні аналізу наукових підходів до визначення поняття та моделей медіації як процедури вирішення конфліктів. При реалізації відповідної мети використано методи діалектики, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для формування змісту медіації слід визначитися з поняттям медіації. Саме слово «медіація» прийшло до нас з латинської мови і означає *mediatio* – посередництво; аналогічне значення мають слова «*mediation*» (англ.), «*médiation*» (фр.). Під медіацією прийнято розуміти один з альтернативних способів вирішення спору його сторонами за участю третьої особи – медіатора, який, здійснюючи загальне керівництво процедурою, допомагає сторонам досягти максимально ефективного рішення самостійно (What, 2025; Красіловська, 2013). Закон України “Про медіацію” визначає, що медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (Про медіацію, 2021).

У визначенні поняття «медіація» науковці виходять із сутнісних ознак її механізму, а саме: як «сприяння проведенню переговорів задля досягнення консенсуальних рішень і вирішення спорів», «переговори за участю посередника», «переговори за участю нейтрального посередника (медіатора)»,

«добровільний і конфіденційний процес, у якому нейтральна третя сторона (медіатор) допомагає конфліктуючим сторонам досягти взаємоприйнятної угоди», «метод врегулювання конфлікту між сторонами на основі переговорів за участю нейтральної особи (посередника)». Загальною ознакою механізму медіації є те, що медіатор має здійснювати інформаційний обмін, сприяти порозумінню між сторонами та допомогти їм у пошуку шляхів вирішення спору (Кірдан, 2019). М. Поліщук вважає, що медіацією є альтернативний спосіб вирішення спору, за умовами якого сторони на добровільних засадах беруть участь у переговорах і, за допомогою незалежної та кваліфікованої третьої сторони (медіатора), намагаються досягнути консенсусу та вирішити власний спір з урахуванням інтересів кожної з них (Поліщук, 2014). Відповідно основні ознаки медіації М. Поліщук визначає таким чином: суть медіації полягає у регулярному проведенні переговорів між сторонами та/або розмов медіатора з кожною із сторін окремо; участь у медіації та укладення угоди за результатами цієї процедури здійснюються на добровільних засадах; незалежна третя сторона з відповідною кваліфікацією, знаннями та досвідом – медіатор, керує процесом переговорів та допомагає сторонам знайти взаємовигідне рішення; сторони самостійно приймають рішення щодо способу вирішення спору і медіатор не може нав'язувати їм свою позицію у справі (Поліщук, 2014). О. Стеценко пропонує медіацію (посередництво) розглядати як добровільний і конфіденційний процес розв'язання будь-якого спору, в якому нейтральна третя особа допомагає сторонам досягнути взаємовигідної домовленості (згоди) в їхньому спорі шляхом проведення примирних переговорів між учасниками спору (Стеценко, 2012).

Розмежовуючи поняття “медіація” та “фасилітація”, Н.В. Бондарчук та С.М. Мамчур дійшли до висновків, що медіація та фасилітація відіграють велике значення при врегулюванні різних конфліктів, які

виникають між їх сторонами. Це альтернативні (позасудові) засоби вирішення спорів, які направлені передусім на досягнення компромісу шляхом здійснення цивілізованого та мирного обговорення усіх хвилюючих аспектів проблеми, що виникла між особами, а також прийняття відповідного рішення, що буде результативним для вирішення існуючого конфлікту. Окрім цього, медіація та фасилітація допоможуть у майбутньому не лише знизити показники завантаженості суддів, а й взагалі зменшити кількість звернень громадян до суду. Однак для того, щоб дані позасудові засоби врегулювання спорів ефективно реалізовувались і реально застосовувались на практиці, в нашій державі мають бути прийняті нормативно-правові акти, якими б медіація та фасилітація закріплювались на законодавчому рівні, а це, у свою чергу, сприятиме не лише більш значному поширенню цих видів діяльності, а й підвищенню попиту на таких фахівців, як медіатори та фасилітатори на вітчизняному ринку праці (Бондарчук, 2018).

З урахуванням вищевикладеного, пропонуємо визначати медіацію у вузькому та широкому значеннях. Медіація (у вузькому значенні) – це структурований процес альтернативного вирішення конфліктів та спорів, за якого нейтральний посередник (медіатор) сприяє організації діалогу між сторонами з метою досягнення взаємоприйнятної угоди чи ухвалення рішень. Медіація (у широкому значенні) – це комплексний, структурований процес альтернативного вирішення конфліктів та спорів, що охоплює соціальні, правові та психологічні аспекти комунікації, спрямованих на вирішення конфлікту, з формуванням культури консенсусного прийняття рішень, розвитку переговорних практик та запобіганню ескалації подальших конфліктів шляхом діалогу, взаєморозуміння та добровільного пошуку оптимальних рішень за участю нейтральної третьої сторони (медіатора).

Медіація виникла як запит на потреби суспільства в ефективному

вирішенні результатів спору, проте незважаючи на те, що медіація застосовувалась у багатьох державах, моделі медіації як процедури вирішення конфліктів відрізняються (Василів, 2023). Моделі медіації створюють основу (базис) для виявлення різних медіативних підходів та їх співвідношення один з одним. Такі моделі не претендують на універсальне застосування, а скоріш слугують концептуальним орієнтиром як для практикуючих медіаторів, так і для сторін конфлікту, а також усіх осіб зацікавлених у дослідженні та вивченні медіації як багатоаспектного явища. Під терміном «модель медіації» В. Біцай розуміє абстрактну теоретичну конструкцію, яка відображає процедурні особливості проведення медіації через характеристику її основних компонентів, а саме підстав звернення до медіації (добровільність чи обов'язковість), ступеня інтеграції у судову систему країни, типу переговорів між сторонами у поєднанні з медіативною технікою медіатора та обсягу компетенції медіатора під час проведення процедури урегулювання конфлікту (Біцай, 2013). Модель медіації являється абстрактною конструкцією, яка відображає прикмети і особливості конкретного виду медіації: мету, завдання, порядок проведення, а також, основні методики процедури; обсяг прав та роль посередника; вимоги до професійних вмінь посередника (Француз, 2022).

Моделі медіації фактично є більш концептуальними конструкціями, що відображають різні підходи до вирішення конфліктів, виходячи з особливостей процедури медіації, ролі медіатора та рівня інтеграції в правову систему вирішення спорів. Багатоманітність моделей медіації обумовлена рівнем розвитку альтернативних методів врегулювання спорів та особливостями національних правових систем (наприклад, інтеграції інституту медіації як обов'язкової стадії судового процесу).

Часто науковці, використовують поняття «модель медіації» як «стиль

медіації» або «тип медіації». На наш погляд, слід розмежовувати ці поняття. Модель визначає підхід до проведення медіації. Стиль медіації визначає манеру поведінки медіатора (наприклад, директивний, нейтральний). Тип медіації або вид медіації, визначає сферу застосування медіації (наприклад, сімейна медіація, бізнес-медіація).

У практиці медіації є місце для багатьох моделей медіації. Медіаторів часто використовують поєднання моделей, залежно від справи та сторін у медіації (Zena, 2025). З урахуванням науковців та медіаторів-практиків, слід визначити наступні моделі медіації:

Фасилітативна медіація. У 1960-х і 1970-х роках існував лише один тип медіації, який викладався та практикувався, який зараз називається «фасилітативна медіація». У фасилітативній медіації медіатор структурує процес, щоб допомогти сторонам досягти взаємоприйняттого рішення. Фасилітативна медіація виникла в епоху волонтерських центрів вирішення спорів, в яких від медіаторів-волонтерів не вимагалось мати суттєві знання щодо сфери спору, і в яких найчастіше не було присутніх адвокатів. Медіатори-волонтери були представниками різних професій. Медіатор ставить запитання; підтверджує та нормалізує точки зору сторін; шукає інтереси під позиціями; і допомагає сторонам у пошуку та аналізі варіантів вирішення. Медіатор-фасилітатор не дає рекомендацій сторонам, не дає власних порад чи думок щодо результату справи та не прогнозує, що суд зробить у справі. Медіатор відповідає за процес, тоді як сторони відповідають за результат. Фасилітативні медіатори хочуть переконатися, що сторони дійшли згоди на основі інформації та розуміння (Zena, 2025).

Оціночна медіація. Оціночні медіатори, як правило, є юристами-практиками, які часто мають досвід у певній галузі права, що стосується конфлікту. Оціночні медіатори надають сторонам оцінку сильних і слабких сторін

їхньої справи щодо їхніх правових позицій. Якщо сторони попросять, медіатор також може повідомити про ймовірний результат у суді. Медіатор також може запропонувати напрямок щодо варіантів урегулювання. Процес оціночної медіації складається зі вступних заяв на спільній сесії, а потім сторони розділяються на день, і більшість роботи виконується на додаткових зустрічах. Цей підхід підходить для ділових і контрактних суперечок, де немає постійних відносин і потрібно знайти компроміс. Цей підхід не підходить для проблем стосунків, таких як робоче місце, спільнота та вирішення скарг, де потрібне спілкування віч-на-віч, а компроміс є обмежуючою метою (Models, 2025). Оціночна медіація є прямою протилежністю фасилітативній медіації, адже оціночні медіатори дають рекомендації, пропозиції та висловлюють свої думки. Оціночні медіатори часто є адвокатами або мають юридичний досвід у сфері спору (Shonk, 2025).

Трансформаційна медіація. Трансформаційна медіація – це найновіша концепція з трьох, названа Фолджером і Бушем у їхній книзі «Обіцянка медіації» в 1994 році (Robert, 1994; Zena, 2025). Трансформативна медіація базується на цінностях «розширення прав і можливостей» кожної зі сторін, наскільки це можливо, і «визнання» кожною зі сторін потреб, інтересів, цінностей і точок зору інших сторін. Потенціал трансформаційної медіації полягає в тому, що стосунки сторін можуть бути трансформовані під час медіації (Zena, 2025). У трансформаційній медіації медіатори зосереджуються на наданні можливостей сторонам, які сперечаються, вирішити їхні конфлікти та заохочують їх визнавати потреби та інтереси один одного. У найамбітнішому випадку цей процес має на меті трансформувати сторони та їхні стосунки через процес набуття навичок, необхідних для здійснення конструктивних змін (Shonk, 2025). У трансформаційній медіації сторони структурують як процес, так і

результат медіації, а медіатор слідує їхнім прикладам (Zena, 2025).

Наративна медіація. Наративна медіація менше зосереджується на переговорах, а більше на тому, як люди розуміють світ. Розповідаючи історії про події та надаючи значення цим подіям, люди створюють власну реальність. Конфліктні люди розповідатимуть конфліктні історії, які допоможуть їм зрозуміти ситуацію, іншу людину та себе. Конфліктні історії можуть обмежувати та паралізувати. Наративні медіатори вважають, що для кожної конфліктної історії існує альтернативна історія, яка може створити співпрацю та довіру (Models, 2025).

Гуманістична медіація. Гуманістична медіація базується на діалозі, за якого сторони почуваються так безпечно, що відкривають медіаторові ситуацію, яка склалася, та емоції, котрі її супроводжують. Правдивий діалог містить у собі елемент тиші, рефлексії на тему того, що було сказане сторонами. Медіатор також повинен мати можливість задуматися над тим, що він відчуває в цей момент. Як і в трансформативній медіації, завдяки розмові сторони стають сильніші, спокійніші, більш свідомі, більш організовані і схильні до прийняття рішення про своє життя (Umbreit, 1997). Гуманістична медіація найчастіше застосовується в трудових спорах та в медіації між жертвою і кривдником. Зазвичай спочатку медіатор зустрічається з кожною зі сторін індивідуально. На цих зустрічах створюється особливе бачення ситуації, складається безпечний клімат, розпочинається дискусія на тему спору, дається можливість сторонам відчути їхню власну силу, що має допомогти у вирішенні конфлікту. Основними елементами, що характерні для гуманістичної медіації, є: • особливий зв'язок медіатора і сторін, в якому медіатор не розглядається як експерт, емоційно незалежний і відокремлений від сторін і конфлікту, але налагоджує з ними контакт через спільну медіаційну сесію; •

індивідуальні зустрічі, які служать не лише для збору інформації, а й передусім для встановлення довіри між медіатором і сторонами, відбуваються перед спільною медіаційною сесією; • розблокування емоційних каналів і допомога в ефективній комунікації шляхом відкриття медіатором сильних сторін осіб, що беруть участь у медіації; • ненав'язливий стиль медіації, спрямований на досягнення безпечної атмосфери та розуміння процесу медіації сторонами; • тиша в медіації є часто використовуваним елементом, застосування тиші медіатором та перевірка, чи сторони чуються в ній добре є важливим елементом гуманістичної медіації; • розміщення сторін лицем до лица є дуже важливим елементом гуманістичної медіації, адже природний зоровий контакт є основою доброї комунікації; • багаторазові сесії, які є результатом переконання, що міжлюдський конфлікт та людська поведінка є дуже складними явищами і неможливим є залагодження конфлікту протягом однієї медіаційної сесії (Подковенко, 2020).

Ресторативна (відновна) медіація. Ресторативна медіація використовує принципи відновного правосуддя для керування процесом та оцінки результатів. Медіація є ресторативною з наступних умов: – сторони визнають наявність спору та мають можливість поділитися своїм досвідом щодо нього одна з одною; – сторони обговорюють, як можна виправити ситуацію настільки, наскільки це можливо; – сторони розмовляють про майбутнє, щоб запобігти повторенню спору та відновити довіру; – сторони відшкодували шкоду, завдану в результаті конфлікту. Під час ресторативної медіації медіатор допомагає сторонам визнати несправедливість, працювати над виправленням ситуації для всіх сторін та зосередитися на майбутньому без повторення конфлікту (Noll, 2025).

Розмежування моделей медіації є необхідним для систематизації підходів до вирішення конфліктів та спорів. Пропонуємо аналізувати моделі медіації за

такими критеріями, які дозволяють визначити їх відмінності та сутність (таблиця 1):

Таблиця 1. Критерії розмежування моделей медіації

Модель медіації	Фасилітативна	Оціночна	Трансформаційна	Наративна	Гуманістична	Ресторативна
Мета медіації	Досягнення взаємовигідної угоди	Правова оцінка та прогноз подальшої ситуації конфлікту	Перетворення конфліктних відносин	Переосмислення конфлікту	Зміцнення сторін через діалог	Відновлення справедливості
Роль медіатора	Нейтральний фасилітатор	Оцінювач та радник	Модератор особистісного розвитку	Посередник	Фасилітатор емоційного розкриття	Керівник процесу відновлення
Ступінь втручання медіатора	Низький	Високий	Низький	Низький	Низький	Середній
Вичерпна характеристика медіації	Гнучкість процесу	Нормативність, чітка регламентованість	Орієнтованість на цінності	Детальне вивчення конфліктних історій	Розблокування емоцій	Відшкодування шкоди
Сфера використання медіації	Усі сфери	Комерційні, юридичні спори	Соціальні та емоційні конфлікти	Соціальні конфлікти	Соціальні та трудові конфлікти	Конфлікти, що потребують відшкодування
Орієнтація на майбутнє чи минуле	Фокус на майбутньому	Баланс між минулим та майбутнім	Фокус на майбутньому	Фокус на переосмисленні	Баланс між минулим і майбутнім	Фокус на виправленні минулого

(Джерело: сформовано та систематизовано авторами).

Висновки. Основне призначення моделей медіації, як теоретичних конструкцій, полягає у формуванні орієнтирів розвитку медіативної практики.

Слід виділити наступні основні моделі медіації: фасилітативна; оціночна; трансформаційна; наративна; гуманістична; ресторативна. Відповідні моделі мають різні цілі процесу медіації, зокрема: фасилітативна спрямована на досягнення взаємовигідної угоди; метою оціночної медіації є правова оцінка та прогноз подальшої ситуації конфлікту; трансформаційна спрямована на перетворення конфліктних відносин; переосмислення конфлікту є метою наративної медіації; гуманістична здійснюється для зміцнення сторін через

діалог; ресторативна створена для відновлення справедливості.

Також у моделях медіації є відмінною роль медіатора (нейтральний фасилітатор при фасилітативній; оцінювач та радник у оціночній; модератор особистісного розвитку у трансформаційній; посередник у наративній; фасилітатор емоційного розкриття у гуманістичній; керівник процесу відновлення у ресторативній).

При виборі моделі медіації важливо враховувати орієнтацію на майбутнє чи минуле, зокрема, чи важливо сфокусуватися на майбутньому (зокрема, при фасилітативній медіації), чи зберегти певний баланс між минулим та майбутнім (наприклад, при оціночній медіації), або ж

сфокусуватися на виправленні минулого (у процесі ресторативної медіації) тощо.

Література:

1. Біцай, А. В. (2013). Моделі медіації у світі та перспективи для України [Models of mediation in the world and prospects for Ukraine]. *Право і суспільство*, (6), 85–89.
2. Бондарчук, Н. В., & Мамчур, С. М. (2018). Медіація та фасилітація як позасудові засоби вирішення спорів: поняття та їх відмінність [Mediation and facilitation as out-of-court means of dispute resolution: concepts and their differences]. *Часопис Київського університету права*, (2), 145–150.
3. Василюк, С. (2023). Поняття та основи правового регулювання інституту медіації: український та зарубіжний досвід [Concepts and basics of legal regulation of the mediation institution: Ukrainian and foreign experience]. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*, 10(4), 437–442.
4. Кірдан, О. (2019). Поняття "медіація" та підходи до його трактування у сучасному науковому дискурсі [The concept of "mediation" and approaches to its interpretation in modern scientific discourse]. *Педагогічний часопис Волині*, (2), 12–20.
5. Красіловська, З. (2013). Теоретичні основи медіації як альтернативного способу вирішення спорів: поняття, види, принципи [Theoretical foundations of mediation as an alternative dispute resolution method: concepts, types, principles]. *Актуальні проблеми державного управління*, (3), 10–13.
6. Подковенко, Т. О. (2020). Моделі медіації та механізм її здійснення [Models of mediation and its implementation mechanism]. *Актуальні проблеми правознавства*, (3), 12–20.
7. Поліщук, М. Я. (2014). Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів [The concept of mediation as an alternative dispute resolution method]. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*, (65), 134–139.
8. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX [On Mediation: Law of Ukraine dated November 16, 2021 No. 1875-IX]. (2022). *Відомості Верховної Ради*, (7), ст. 51.
9. Стеценко, О. А. (2012). Медіація: її поняття, принципи та придатність для публічних спорів [Mediation: its concept, principles, and suitability for public disputes]. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, (2), 159–162.
10. Француз, А. Й., & Марина, Ю. Ю. (2022). Моделі медіації та можливість їх наближення до правової системи України [Models of mediation and the possibility of their approximation to the legal system of Ukraine]. *Legal bulletin ["KROK", University of Economics and Human Sciences in Warsaw]*, (6), 16–23.
11. Hindmarsh, S. (2025). *Models of Mediation*. Steve Hindmarsh LTD. <https://www.stevhindmarsh.co.uk/help-and-advice/models-of-mediation/>
12. Noll, D. (2025). *Restorative Mediation*. ODR.com. <https://mediate.com/restorative-mediation/>
13. Bush, R. A. B., & Folger, J. P. (1994). *The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict*. Hardcover.
14. Shonk, K. (2025). *Types of Mediation: Choose the Type Best Suited to Your Conflict*. Harvard. <https://www.pon.harvard.edu/daily/mediation/types-mediation-choose-type-best-suited-conflict/>
15. Umbreit, M. S. (1997). Humanistic mediation: A transformative journey of peacemaking. *Mediation Quarterly*, 14, 201–213.
16. Rechtsstandort Hamburg e.V. (2025). *What is mediation?* <https://www.dispute-resolution-hamburg.com/information/mediation>
17. Zumeta, Z. D. (2025). Styles of mediation. *Newsletter of the National Association for Community Mediation*. <https://imimmediation.org/resources/styles-of-mediation/>